

KIZ ÇOCUKLARININ OKULLULAŞMA ENGELLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (ŞANLIURFA ÖRNEĞİ)

Abdullah ADIGÜZEL (*)

Öz

Bu araştırmanın amacı, kız çocuklarının okullaşma engellerini belirlemek ve bu engelleri kaldıracak çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemiyle yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırmada, durum çalışması desenlerinden birisi olan “iç içe geçmiş tek durum” deseni kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, özellikle kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olmasının temel nedeninin sosyo-kültürel ve ailevi nedenler olduğu, okulda devamsızlık yapmalarının temel nedeninin ekonomik olduğu, okulu terk etmelerinin temel nedeninin ise sosyo-kültürel ve ekonomik nedenler olduğu belirlenmiştir. Özellikle kız çocuklarının okullulaştırma oranını artırmak amacıyla yapılan önerilerin başında ailelerin ikna edilmesi gelirken, bunu ailelere ekonomik destek sağlama gelmektedir. Öğrencilerin okuldaki devamsızlıklarını azaltmak için aile ve okula yönelik öneriler yapılırken, çocukların okul terkini önlemek amacıyla yapılan önerilerin başında ise ailevi, kişisel ve okula yönelik öneriler gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okullulaşma oranı, okullulaşma engelleri, kız çocukları.

Schooling of Girl Children Barriers and Suggestions for Solution a Case Study of Sanliurfa

Abstract

The aim of this study to determine barriers of girls' schooling and to propose solutions to remove these barriers. The data were collected via semi-structured interview of qualitative method in study. In this study, which is one of the case study patterns “intertwined in a single case” design was used. According to the results; especially girls of the low rate of enrollment is the main cause of the socio-cultural and family reasons, the main cause of school absenteeism either to be economical, the main reason for school dropout also determined that the socio-cultural and economic reasons. The increase the rate of enrollment especially for girl made in order to the beginning of the suggestions persuade families, followed that it is to provide economic support of families. The reduce school students during their absence in order to made recommendations for the family and the school. Avoid to school dropout of children in order to suggestions made recommendations for family, personal and school.

Keywords: Enrolment rates, okullulaşma engelleri, kız çocukları.

*) Yrd. Doç. Dr., Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi
(e-posta: aadiguzel68@hotmail.com)

1.Giriş

Bireyin sahip olduğu bütün hakların korunması, geliştirilmesi, bilinmesi ve gerçekleştirilmesinde eğitim hakkı anahtar durumundadır. Diğer hakların farkına varılması ve kullanılabilmesi için bütün insanların eğitim imkânlarından eşit bir şekilde yararlanması gerekmektedir. Bilgili ve sorumlu bir yurttaşın haklarını talep etme ve bu haklardan yararlanma yeteneğinin gelişimi, çocuğun iyi bir temel eğitim alma olanaklarına bağlıdır (UNİCEF, 2010). Böylece kadının eğitim hakkına sahip olması onun bireyselleşerek dış dünyaya açılmasını ve bağımsızlaşmasını sağlar. Kimseye bağımlı olmadan yaşamını sürdürebilen ve bilinçli kararlar alabilen kadınlar sosyal eşitliğin sağlanmasında da çok önemli bir rol oynar. (Aydın ve Aksoy, 2004). Özellikle kız çocuklarının eğitimi, eğitim hakkından yoksun kalan çocuklar arasında kız çocuklar üzerine odaklanılarak tüm çocuklar için kaliteli eğitime erişimi temin etmek anlamına gelmektedir (UNİCEF, 2010). Bu ise, kız çocukları için yalnızca eğitim fırsatlarının artırılmasını değil, aynı zamanda kız çocuklarını okula devam etmekten ve okulda başarı göstermekten alıkoyan tüm engellerin sistematik biçimde ortadan kaldırılmasını gerektirir. Bu ayrıca, tüm çocukların eğitiminde ulaşabilecekleri en üst düzeye kadar ulaşabilmeleri için fırsat eşitliğine sahip olabilmeleri, kız ve erkek çocuklara karşı cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın da ortadan kaldırılmasını ifade eder (MEB, 2013).

Türkiye’de birçok yöresinde çocuklar okullulaşma oranı çok düşüktür ve bu durum özellikle kızlar için geçerlidir. Nüfusun cinsiyete göre dağılımında eşitlik olmasına karşın, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, geleneksel olarak, gerek kamusal yaşamda gerekse aile içinde hala görülebilmektedir. Ataerkil aile yapılarında yetişkin erkeklerin ve erkek çocukların gereksinimlerine kadınlara ve kızlara göre öncelik tanınmakta, hatta kadınlar ve kız çocuklar arasında bile ayırım yapıldığı görülmektedir (UNICEF, 2010). Ülkemizin kız çocukların düşük okullulaşma oranları, okur-yazar olmayan kadınların bebek ve anne ölüm oranlarının yüksekliği gibi temel göstergelerden de görülebileceği gibi, bu durum hem çocuğun gelişimi ve eğitimi hem de toplumun geleceği üzerinde olumsuz etki yaratabilir. Araştırmalar, kadınların eğitiminin insan gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Eğitim almış bir kadın, kendi sağlığı ile çocuklarının beslenme, hijyen (temizlik), hastalıklardan korunma, aşı, eğitim konularında daha bilinçli ve duyarlı davranarak hem kendisinin hem de çocuklarının hayatta kalma şanslarını artırmaktadır (KSSGM, 2001). Böylece bebek/çocuk ve anne ölüm oranları düşmektedir. Ayrıca eğitim almış bir kadın istediği zaman, bakabileceği kadar çocuk doğurma eğilimindedir. Bunlara ek olarak, kadının eğitimli olması, aile içi ilişkilerde daha çok söz sahibi olmasını sağlayacak ve diğer alanlarda da cinsiyetler arası eşitsizliğin azalmasına yol açacaktır (<http://haydikizlarokula.meb.gov.tr>). Bütün bunlarla birlikte unicef Türkiye’de kız çocukları eğitiminin önündeki engelleri şöyle sıralamaktadır (UNICEF, 2010; KSSGM, 2001):

- Okul ve derslik yetersizliği;
- Okulların genellikle yerleşim yerlerinden uzak olması ve birçok ailenin özellikle kız çocuklarının bu kadar yol gitmesini istememeleri;

- Ailelerin, çocuklarını, fiziksel koşulları elverişsiz, örneğin tuvaletsiz, su şebekesi olmayan okullara göndermek istememeleri;
- Birçok ailenin ekonomik güçlük içinde olması;
- Ailelerin yetişkin erkekleri ve erkek çocukları kadınlara ve kızlara göre önde tutan geleneksel önyargıları;
- Çocukları evde çalıştırarak aile gelirine ek katkı sağlama eğilimi;
- Birçok ailenin kızlarının bir an önce evlenmesini eğitimden daha önemli sayması;
- Kırsal bölgelerde kadın rol modellerinin nadiren görülmesi ya da hiç olmaması;
- Orta öğrenim imkânlarının sınırlı olmasının ilköğretime yönelik ilgiyi azaltması.

UNICEF'in kız çocuklarının okullaşması ile ilgili olarak Türkiye için belirttiği yukarıdaki durumun en belirgin görüldüğü illerden biri Şanlıurfa'dır. Şanlıurfa Güney Doğu Anadolu bölgesinin orta Fırat bölümünde yer almaktadır. Kuzeyinde Adıyaman, Diyarbakır, Doğuda Mardin, Güneyde Suriye, Batıda Gaziantep ile sınırları vardır. Temel geçim kaynağı tarım olan Şanlıurfa'nın 2011 yılı sonu itibariyle toplam 1.716.254 nüfusu ile büyük şehir olma konumunda bir ildir. Bu nüfusun 764.284'ü kent merkezinde yaşarken, nüfusun diğer kısmı ise ilçelerde yaşamaktadır. Şanlıurfa'nın 2011 yılı sonu itibariyle nüfus artışı oranı %31.30 olarak belirlenmiştir. Şanlıurfa kent merkezi nüfusunun 379.427'si erkek, 384.902'si ise kadındır (TUİK 2011; DPT 2008: Şanlıurfa ŞUTSO ve Belediye, 2011). Şanlıurfa; İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra 649,538 okul nüfusu ile okul çağındaki nüfusun en yüksek olduğu dördüncü ilimizdir. Zorunlu eğitim kapsamına giren ilköğretim çağındaki çocukların okullulaşma oranları oldukça yüksek olmasına rağmen ortaöğretim çağındaki çocukların okullulaşma oranlarının çok düşük olduğu bilinmektedir. Şanlıurfa'da ortaöğretim çağı nüfusu, 75650'si kız ve 79560'ı erkek olmak üzere toplam 155210'dur (Şanlıurfa MEM, 2012). Şanlıurfa'da ortaöğretim düzeyinde okullulaşma oranı Türkiye geneli ile kıyaslandığında Tablo 1'deki oranlar görülmektedir.

Tablo 1.1. Şanlıurfa'da Ortaöğretim Düzeyinde Okullulaşmanın Türkiye Geneli ile Karşılaştırılması

	Ortaöğretim			Genel Ortaöğretim			Meslek ve Teknik Ortaöğretim		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Türkiye	70.06	70,77	67.31	37,62	36,66	38,63	32,46	35,51	29,24
Şanlıurfa	42.67	49.11	38.85	23.75	29.11	23.75	19.46	18.92	20.00

Kaynak: Şanlıurfa MEM istatistik bürosu 2012

Tablo 1.1'de görüldüğü gibi Şanlıurfa İlinde ortaöğretim çağındaki çocukların okullulaşma oranları Türkiye ortalamasının çok altındadır. Aynı şekilde mesleki ve teknik eği-

tim alanlarında da okullulaşmanın düşük olduğu görülmektedir. Böylece zorunlu eğitim kapsamında olmayan okul çağ nüfusu, ortaöğretime devam etmeme nedenlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışma bu temel gereklilikten hareketle hazırlanmıştır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kız çocuklarının okullulaşmalarının önündeki engelleri belirlemek ve bu engelleri kaldıracak çözüm önerileri geliştirmektir. Bu genel amaç kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır.

- Okul çağında olan çocukların okula gidememe nedenleri nelerdir?
- Öğrencilerin devamsızlık yapma nedenleri nelerdir?
- Öğrencilerin okulu terk etme nedenleri nelerdir?
- Okullulaşmayı artırmak için yapılan öneriler nelerdir?
- Devamsızlığı azaltmak için yapılan öneriler nelerdir?
- Okulu terk oranının düşürülmesine yönelik yapılan öneriler nelerdir?

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın modeli

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması araştırmacının “neden?” ve “nasıl?” sorularına odaklanarak “hedeflenen durumu” derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdeleme istediğinde kullanılmaktadır (Yin, 2003). Araştırmada, durum çalışması desenlerinden birisi olan “iç içe geçmiş tek durum” deseni kullanılmıştır. İç içe geçmiş tek durum deseninde, tek bir durum içinde çoğu kez birden fazla alt tabaka veya birim olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan araştırmada ele alınan durum, çocukların özellikle kız çocuklarının okullulaşma oranını artırmaya ilişkin görüşlerdir. Araştırmada bu durum içinde yer alan alt analiz birimlerinin iç içe geçmiş yapısının, derinlemesine incelenmesinin araştırma durumunu ayrıntılı olarak açıklayacağı düşünülmektedir.

3.2. Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2011- 2012 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa’da Tablo 2’de yer alan temsilcileri ve kişiler oluşturmaktadır. Görüşü alınacak kişiler seçilirken özellikle çocukların okullulaşması ile ilgili ve okullulaşmaya etkide bulunabileceği düşünülen kişiler seçilmiştir. Okulu terk etmiş çocuklardan okula devam eden çocuklara, imamlardan, müftülere, muhtarlardan belediye başkanlarına, eğitimden sorumlu vali yardımcısından kaymakama, öğretmenlerden okul yöneticilerine, velilerden STK temsilcilerine kadar geniş bir kitlenin görüşü alınmıştır. Görüşü alınan kişiler özellikle Şanlıurfa’nın okullulaşma oranının en düşük olduğu ilçelerinden ve kırsalından seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu Tablo 3.1’de verilmektedir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Dağılımı, Aldıkları Kodlar ve Sayıları

KATILIMCILAR	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
1. İlköğretim Okulu Öğrencileri	İlköğrn	24
2. Lise Öğrencileri	Liöğrn	24
3. Okulu Terk Etmiş veya Örgün Eğitim Dışına Çıkmuş Öğrenciler	Otöğrn	20
4. İlköğretim Okulu Öğretmenleri	İlköğrt	15
5. Lise Öğretmenleri	Liöğrt	15
6. İlköğretim Okulu Yöneticileri	İlkyö	3
7. Lise Yöneticileri	Liyö	3
8. Vali Yardımcısı	Vy	1
9. Kaymakam	Kay	1
10. İl Millî Eğitim Müdürlüğü Denetmen Kurulu Başkanlığı	Den	1
11. İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı	İlmemy	1
12. İlçe Millî Eğitim Müdürü	ilçmem	1
13. Belediye Başkanı	Bb	1
14. İl Müftü Yardımcısı	İmy	1
15. İlçe Müftüsü	İlçm	1
16. İmamlar	İm	6
17. Muhtarlar	Muh	6
18. Sivil Toplum Kuruluşlarından Konu İle İlgili Çalışan Kişiler	STK	6
19. İlköğretim Okulu Velileri	İlkv	20
20. Lise Velileri	Lisv	20
Toplam Katılımcı		170

3.3. Görüşmelerin gerçekleştiği ortam ve süreleri

Çalışmada, görüşmeler, bireysel ve odak grup görüşmeleri olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşme, bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yoldur (Karasar, 2005). Odak grup görüşmesi ise küçük bir grupla lider arasında yapılandırılmış görüşme ve tartışmada grup dinamiğinin etkisini kullanma, derinlemesine bilgi edinme ve düşünce üretmedir (Bowling, 2002). Odak grup görüşmeleri, araştırma kapsamına aldığımız okullarda uygun ortamlar oluşturularak kontrollü olarak gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşmeler ise görüşme yapmak için seçilen kişilerin makamlarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeleri yapan dört kişilik ekip hem odak grup hem de bireysel görüşmelere katılmıştır. STK temsilcileri, muhtarlar, imamlar ve veliler gibi gruplarla görüşmeler ise önceden belirlenen okullardaki uygun ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşme-

ler 45 dakika ile bir saat arasında sürerken, odak grup görüşmeleri ise bir ile bir buçuk saat arasında gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin analizi

Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplanmıştır. Hem odak grup görüşmelerinde hem de bireysel görüşmelerde aynı form kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniğiyle ilgili olarak alanyazında farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Fielding (1996) görüşmeleri; “ölçünleştirilmiş, “yarı ölçünleştirilmiş” ve “ölçünleştirilmemiş” olarak gruplamıştır. Minichiello (1990) ise görüşme tekniğini; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak sınıflandırmıştır. Görüşme esnasında gerektiğinde önceden hazırlanmış sorulara verilen yanıtları daha da belirginleştirmek ve ayrıntılı hale getirmek amacıyla katılımcılara açıklayıcı sorular da yöneltilmiştir.

Görüşme tekniği ile toplanan verilerin analizinde, içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. İçerik analizi yoluyla veriler tanımlanmış, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan tüm görüşmeler hem not alınarak hem de ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Yapılan tüm görüşmeler, üzerinde anlamsal bir değişiklik yapılmadan düzenlenmiş ve formundaki sıraya göre dökümleri yapılmıştır. Toplanan verilere dayalı olarak tematik bir çerçeve oluşturulmuş, belirlenen temalara kodlar verilmiştir. Oluşturulan tematik çerçeve doğrultusunda, veriler okunarak, temaların frekans değerleri çıkarılmıştır. Bu temalar ana başlıklar altında gruplandırılmıştır. Belirlenen bu ana temalar altında alt temalar oluşturulmuştur.

4. Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılanların; okul çağındaki çocukların okula gidememe, okulu terk etme ve devamsızlık yapma nedenlerine ve çocukları okula kazandırmak için alınacak önlemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Okul çağındaki çocukların okula gidememe nedenleri

Okul çağındaki çocukların özellikle kız çocuklarının okula gidememelerine ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Okul Çağında Olan Çocukların Okula Gidememe Nedenlerine İlişkin Görüşler

Veri Toplanan Gruplar	Sosyo- kült Ned.	Eko. Ned.	Politik Ned.	Ailevi Ned.	Okulla İlgili Ned.	Kişisel Ned.	Diğer
İlköğretim öğrencileri	3	2		2		2	1
Lise öğrencileri	2	2		3		1	
Okulu terk etmiş veya örgün eğitim dışına çıkılmış öğrenciler	1	1		1	1	1	
İlköğretim öğretmenleri	3	1	2	2	1		
Lise Öğretmenleri	1	1			1		1
İlköğretim yöneticileri	1	2		2	1		2
Lise yöneticileri	2	2		1			1
Denetmenler	3	1		1			
İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri	2	1		1			1
Eğitim ile ilgilenen resmi yerel yöneticiler	1	1		2	1		
Belediye Başkanları	1	1			1		
İl/ilçe Müftüleri	2			2			1
İmamlar	1	1		1			
Muhtarlar	1			1			
STK temsilcileri	2	1			1		
Veli Görüşleri	1			1			
Toplam Görüş	27	17	2	20	7	4	7

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi çocukların okula gönderilmeyişinin temel nedenlerinin sosyo-kültürel ve ailevi nedenler olduğu, bunları ekonomik nedenler, okula ilişkin nedenler ve kişisel nedenlerin izlediği görülmektedir. Toplanan veriler, kızların okula gitmesinin özellikle köylerde toplum tarafından hoş karşılanmadığı, babaların kızlarını okula göndermekte isteksiz davrandıkları, ekonomik ve dini nedenlerin kızların okula gönderilmemesinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca her köyde okulun olmaması ve taşınabilir sistemin sorunlu olması da kızların okula gidememe nedenleri arasında yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

“Bizim köyde benim yaşımda 23 kız var sadece ben ve ablam ilçeye okula geliyoruz, diğerleri çeyiz diyor, ev işleri yapıyor ve tarlaya gidiyorlar. Ben ve ablam okula geldiğimiz için köyde babamı dışlıyorlar, bu nedenle babam köy kahvesine gitmiyor, bizimle ilgi-

li dedikodu yayıyorlar, babam çok üzülüyor, inşallah üniversiteyi kazanır babamı mahcup etmeyiz.” (Liöğm19).

“Babalar kız çocuklarını okula gönderme taraftarı değil, onları çalışmaya götürme ve para kazanma isteğindedirler” (Liv12).

“Böyle bir projede fikrimizin alınması önemlidir. Devletin her yerde okulları var ama her yerde öğrenciler bu okullardan istifade edilemiyor.fakirlik, iş okullulaşmaya engel değil, bu devletin sadece para göndererek aşabileceği bir sorun değil. Çocuğunu kuran kursuna göndermek isteyip okula göndermek istemeyen aileler var” (İlçm).

“Bölgemizde örfi bir dindarlık var, kitabi bir dindarlıktan bahsetmek mümkün değil. Bu nedenle din bahane ediliyor. Dinimizin emir ve yasaklarını eksik bildiklerinden kızların okumasını günah kabul ediyorlar” (İlmy).

“Sözde yoksulluğu öne süren aileler var, ben böyle bir şeyin söz konusu olmadığını düşünüyorum. Çünkü gereken her türlü destek (kitap vb.) devlet tarafından verilmektedir” (İlmemy).

Bölgemizde okullulaşma oranı yetersiz, bayanlar için çok daha yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bu durumun üç nedeni var; birincisi eğitimsizlik, ikincisi ekonomik nedenler ve üçüncüsü ise kız çocukların okutulmaya değer görülmemesidir” (Bb).

4.2. Öğrencilerin devamsızlık yapma nedenleri

Okuldaki öğrencilerin özellikle kız öğrencilerinin devamsızlık yapma nedenlerine ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin Devamsızlık Yapma Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Veri Toplanan Gruplar	Sosyo- kül. Ned.	Ekon Ned.	Politik Ned.	Ailevi Ned.	Okulla İlgili Ned.	Kişisel Ned.	Diğer
İlköğretim öğrencileri	2	1			2	2	
Lise öğrencileri	2	2		2	2	2	
Okulu terk etmiş veya örgün eğitim dışına çıkmış öğrenciler		2		2	1		
İlköğretim öğretmenleri	1	3		2	1	1	
Lise Öğretmenleri	1	2			2		
İlköğretim yöneticileri	3				2		2
Lise yöneticileri					1		
Denetmenler					1		
İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri		1		1	1		

Eğitim ile ilgilenen resmi yerel yöneticiler	1					
Belediye Başkanları	1	1				
İl/ilçe Müftüleri	1					
İmamlar	2	1				
Muhtarlar	1	1	1	1	1	
STK temsilcileri	1		1			
Veli Görüşleri	1		1	2		
Toplam Görüş	14	14	10	16	7	3

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi çocukların okulda devamsızlık yapmalarının temel nedenlerinin ekonomik olduğu, bunu okul ve kişisel nedenlerin izlediği görülmektedir. Çocuğun özellikle kız çocuklarının büyümesi ve ergenlik çağına girmeleri de önemli bir nedendir. Veriler, kızların okula gitmesinin özellikle köylerde toplum tarafından hoş karşılanmadığı, kalabalık ailelerde ev işlerinin çok olması, ekonomik ve dini nedenlerin kızların okula gönderilmemesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca sosyo-kültürel nedenler, erken yaşta evlilik ve benzeri durumlar da kızların okula gidememe nedenleri arasında yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

“Okul-öğretmen-öğrenci ilişkisi olumsuz olduğu için çocuklar devamsızlık yapıyor okulu terk ediyor. Bende bu nedenden dolayı okulu terk ettim” (İlkv8)

“Öğretmenler doğu görevini yerine getirmek için genellikle buraya geliyorlar ve bundan dolayı öğrencilere ilgisiz davranıyorlar. Bundan dolayı öğrenci okula gelmiyor” (İlköğrt2).

“Yönetici ve öğretmenlerin tutumlarının da çocukların okula devamında önemi büyüktür. Bazı köylerde dersliklerin dolu olması, bazılarında ise devamsızlığın çok bu durumun kanıtıdır” (İlçmem).

“Derslerin zor olması çocukların okula devam etmemesinde etkili değil, Çocukların bazıları annelerine yardım ediyorlar, çobanlık yapıyorlar, tarlaya gidiyorlar” (İlköğrn5).

“Kız çocukları başlık parası olarak düşünülüyor, erkek çocuklarda kısa vadede para kazanma aracı olarak kullanılıyor, çocukların eğitimine gerekli önem verilmiyor” (Bb).

“Okullarda öğretmenlerin olumsuz tutumları, sözel ve psikolojik baskıları çocukların okula devamsızlık etmesinde etkilidir” (Den).

“Öğretmenler bazı öğrencileri çok seviyor bazılarını hiç sevmiyor, öğretmenler öğrencilere bir şey söylediği zaman öğrenciler bunu çok abartıyor, böylece öğretmenlerde bu öğrencileri okuldan uzaklaştırıyor. Öğretmenler öğrenciler üzerinde çok baskı uyguluyor, kimi zaman dövüyor bunun için öğrenciler okula gelmek istemiyor devamsızlık ya-

pıyor” (İlköğrn19).

“Ortaöğretime devam eden kız öğrenci sayısı ilçemizde çok az, köyün okula uzaklığı, taşımada yaşanan sorunlar ve kalacak yer konusundaki sıkıntılar nedeniyle birçok köydeki kız çocukları okula devam edememektedir” (İlkyö3).

4.3. Öğrencilerin okulu terk etme nedenleri

Okuldaki öğrencilerin özellikle kız öğrencilerinin okulu terk etme nedenlerine ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Okulu Terk Etme Nedenlerine İlişkin Görüşler

Veri Toplanan Grup	Sosyo-kül. Ned.	Ekon. Ned.	Politik Ned.	Ailevi Ned.	Okulla İlgili Ned.	Kişisel Ned.	Diğer
İlköğretim öğrencileri	6	4		4	4	1	
Lise öğrencileri	4			1	3	4	1
Okulu terk etmiş veya örgün eğitim dışına çıkmış öğrenciler		1					
İlköğretim öğretmenleri	3	2		2	2	3	2
Lise Öğretmenleri	1	2				2	
İlköğretim yöneticileri	2				1	2	1
Lise yöneticileri	1	2				2	
Denetmenler	1	1				1	
İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri	2	2		2	2	2	1
Eğitim ile ilgilenen resmi yerel yöneticiler	1	1				1	
Belediye Başkanları	1	1			1		
İl/ilçe Müftüleri	2			1			
İmamlar	3			2			
Muhtarlar		1		1		2	
STK temsilcileri	1	1			1		
Veli Görüşleri		1		1	1	2	
Toplam Görüş	28	19		13	15	22	5

Tablo 4.3’te görüldüğü gibi çocukların okulu terk etmelerinin temel nedenlerinin sosyo-kültürel ve ekonomik nedenler olduğu, bunu ailenin tutumu izlediği görülmektedir. Çocuğun özellikle kız çocuklarının büyümesi ve ergenlik çağına girmeleri okulu terk etmede önemli bir neden olarak görülmektedir. Ayrıca çevrenin etkisi, medyadaki olum-

suz örnekler, kızlar hakkında dedikoduların yayılması, çalışma zorunluluğu, erken yaşta evlilik ve benzeri durumlar da kızların okula gidememe nedenleri arasında yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

“Çocuklar okula geç yaşta başladığı için okuldan ayrılıyorlar, özellikle kız çocuklarınınun yaşı büyük olduğu için ve okulun tehlikeli olduğunu düşündükleri için okulu bırakıyorlar” (İlköğrn4)

“Yaş dolayısıyla okula gönderilmeyen kız çocukları var. Benim bir kızım var ben okula gönderiyorum, kızım “ben büyüdüm utanıyorum” diyerek okula gitmiyor, kurana sarıldı kurana hatmetti.” (Muh3).

“Okullulaşmanın yetersiz olmasının nedeni ekonomik sebepler değil, temel düşünce kız çocukları el olacak, nasıl olsa kızı gelin vereceğim masraf etmeye gerek görmüyor.diğer bütün gerekçeler bahane....” (İm4).

“Öğrencinin başarısızlık korkusu okulu bırakmaya neden oluyor. Çevrede model olacak kişiler de olmayınca aile öğrencinin başarısız olması durumunda öğrenciyi okuldan alıyor” (Liöğrt2).

“Ailelerin tutucu davranmaları, kız çocukların erken ergenliğe girmesi, kültürel yapı ve erkek çocuklarına bakış açıları çocukların okullulaşmasını engellemektedir” (İlyö1).

“İlçenin bazı bölgelerinde lise sıkıntısı var. Vatandaş 60 km öteye kız çocuğunu göndermek istemiyor. Taşıma mevcut olduğu halde vatandaş okulunun yanında olmasını istiyor” (Kay).

“Belli yaşın üzerindeki kızlar okula gönderilmek istenmiyor, yaşı büyüyen çocuklar YİB'lara da gönderilmek istenmiyor, köyde okul olsa gönderirim zihniyeti var” (Vy).

“Derslerin zor olması, başaramama korkusu, müfredatın ağır olması ve sınav sisteminin sıkça değişmesi öğrencileri olumsuz etkiliyor ve öğrenciler okulu terk ediyor” (Liöğrn).

4.4.Okullulaşmayı artırmaya ilişkin öneriler

Okul çağındaki çocukların özellikle kız çocuklarının okula kazandırılmasına ilişkin katılımcı önerileri Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Okullulaşmayı Artırmak için Yapılan Öneriler

Veri Toplanan Grup	Sosyo-kül. Alan	Ekon Alan	Politik Alan	Aile ile ilgili	Okulla İlgili	Diğer
İlköğretim öğrencileri	1	2		3		
Lise öğrencileri	3	1	2	5	3	1
Okulu terk etmiş veya örgün eğitim dışına çıkmış öğrenciler		1	1	1		
İlköğretim öğretmenleri	4	1	2	2	2	
Lise Öğretmenleri		2		1	3	2
İlköğretim yöneticileri	1	2		3	1	1
Lise yöneticileri	1	1		1	2	
Denetmenler	1			1	1	
İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri	2	1		1	1	
Eğitim ile ilgilenen resmi yerel yöneticiler	1		1		1	
Belediye Başkanları	1		1		1	
İl/ilçe Müftüleri	3.	1		3	2	
İmamlar	1	1			1	
Muhtarlar	1			1		
STK temsilcileri	1	1				
Veli Görüşleri		1				
Toplam Görüş	21	15	7	22	18	4

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi çocukların okullulaştırmalarını artırmak amacıyla yapılan önerilerin başında ailelerin ikna edilmesi gelirken, bunu ailelere ekonomik destek sağlama, rol modeller kullanma ve okulları aktif kılma alanındaki öneriler izlemektedir. Her köyde okulların açılması, okul yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı olumlu tutum içinde olmaları da çocukların okullulaşmalarını sağlamak açısından önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca, neslin devamının erkekle olduğu, kız çocuğunun evlenip el olacağı, erken yaşta evlilik geleneği gibi sosyo-kültürel etmenlere yönelik önerilerin de çok fazla olduğu görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

“Çocukların uygun yaşta okula gitmesi için ailelerin belli bir yerleşim yerinde ikamet etmesi, tarlaya ve dış illere mevsimlik göçün azaltılması gerek” (Otöğm8).

“Bazı köylerde örnek insanlar varsa (doktor, avukat, öğretmen vb) bu velinin bakış açısını olumlu olarak etkiliyor. Aksi durumlarda ise aile eğitimin faydasız olduğuna çocukların hayatını değiştirmede önemli olmadığına kanat getiriyor” (Den).

“Yapılan çok güzel devasa okullar var ama devam eden çocuk sayısı az, okula devam için bazı metotlar gerekli, kuran kurslarına devamın yoğun olduğu bölgelerde bu kurslar okulların bünyesinde açılrsa çocukların okula devamı sağlanabilir” (İlçm).

“Köylerde kemikleşmiş önyargularla baş etmede halk eğitim merkezleri ve STK’ların yürütecekleri çalışmalarla (kurs, seminer, eğitim vb.) öncelikle ailelerin kazanılması sağlanmalıdır” (İlköğrt3).

“Çocukların okullulaşma oranının artırılmasında taşımadan ziyade köyün kendi okuluna kavuşturulması gerekmektedir” (İlçmem).

“Vatandaş kendi köyünde okul olursa çocukların okullulaşması konusuna destek vermektedir. Bu nedenle okulların köye yakın yapılması gerekir. Eskiden köylülerin bir kısmı okul yapılmasını istemezdi, şuanda köylüler gerekli şartları oluşturuyor, kaymakamım bizim okulumuza destek verin diyorlar, kendi tarlasında yer vererek çocukların okullulaşmasına destek sağlıyorlar. Köylülerle birebir görüşmeler yapılmalı ev ziyaretleri yapılmalıdır” (Kay).

“Okullulaşmanın artırılmasında, aile ziyaretleri, aile bilgilendirme ve bilinçlendirme eğitimlerinin yapılması önemlidir. Medya ve kitle iletişim araçlarından yararlanılmalı ve olumlu örnekler gösterilmelidir” (İlkyö1).

4.5. Devamsızlığı azaltmak için yapılan öneriler

Okuldaki öğrencilerin özellikle kız öğrencilerinin devamsızlığını azaltmaya ilişkin katılımcı önerileri Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5. Devamsızlığı Azaltmak İçin Yapılan Öneriler

Veri Toplanan Grup	Sosyo-kül. Alan	Ekon Alan	Politik Alan	Aile ilee İlgili	Okulla İlgili	Diğer
İlköğretim öğrencileri				1	2	
Lise öğrencileri				2	2	
Okulu terk etmiş veya örgün eğitim dışına çıkmış öğrenciler		1		1		
İlköğretim öğretmenleri					2	
Lise Öğretmenleri	1				1	
İlköğretim yöneticileri				1	2	
Lise yöneticileri	1			2	1	
Denetmenler	1	1			2	
İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri	1				1	

Eğitim ile ilgilenen resmi yerel yöneticiler		1		1		
Belediye Başkanları	1	1				
İl/ilçe Müftüleri		1				
İmamlar			1		1	
Muhtarlar		1				1
STK temsilcileri					1	
Veli Görüşleri					2	
Toplam Görüş	5	6	1	8	17	1

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi çocukların okuldaki devamsızlıklarını azaltmak amacıyla yapılan önerilerin başında aile ve okula yönelik öneriler gelmektedir. Bunu ailelere ekonomik destek sağlama, rol modellerden yararlanma, medyadan yararlanma ve okulları aktif kılma alanındaki öneriler izlemektedir. Okul idarecilerinin ve öğretmenlerin öğrencilere karşı iyimser olması onlarla sağlıklı iletişim içinde olması öğrencilerin devamsızlığının önlenmesi açısından önemli görülmektedir. Öğrencinin okulda başarılı olması devamı için çok önemli olarak görülmektedir. Ayrıca, kız çocukları hakkında dedikodu yayılması korkusu, okula güvenmeme, kız erkek ilişkileri gibi sosyo-kültürel etmenlere yönelik önerilerin de çok fazla olduğu görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

“Ailede genellikle erkekler söz sahibi gibi görünse de, kız çocuklarının okullulaşmasında engel oluşturanlar annelerdir. Anneler kız çocuklarını kendilerine işgücü olarak görmektedirler. Anneler bu konuda ikna edilmeli” (Liyö2).

“Çocukların okula devamının sağlanması ve öğrencilerin okullulaşmasında taşımadan ziyade köylünün kendi okuluna kavuşturulması önemlidir” (İlçmem).

“Karma okullar oluşturulmalı, kız çocukları tarlaya gönderilmemeli, başörtüsü sorunu olmamalı, öğrencilere burs verilmelidir” (İlköğrn7).

“Okuyan kız çocuklarının yanlış davranışları annesinden babasından utanmaya varacak kadar ileri boyutta davranışlar sergilemeleri, aileleri kız çocuklarını okula gönderme konusunda geri çekiyor” (İlmy).

“Ekonomik özgürlük annenin babalar üzerindeki etkisini artırıyor, işsizlik oranının düşürülmesi, anne ve babaların eğitilmesi sonucu bu sorununun (okullulaşma) ortadan kalması, azalması mümkün olabilir” (Bb).

“Çocukların okula devamlarının sağlanması için mevsimlik işçi olarak çalıştırılmaları, ev işlerinin çocuklara yaptırılmaması gerekir, yeterli imkânlar sağlanırsa çocukların okula gitme isteği artar” (Otöğrn8).

“Devamsızlıkların önünü alabilmek için rehber öğretmenlerimiz önderliğinde mangal partisi, sinema günleri planlayarak velilerle köylülerle görüşmeler sağlamak gibi çalışmalar yürütmekteyiz” (İlkyö3).

4.6. Okulu terk oranının düşürülmesine yönelik yapılan öneriler

Okuldaki öğrencilerin özellikle kız öğrencilerinin okulu terk oranının düşürülmesine ilişkin katılımcı önerileri Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Okulu Terk Oranının Düşürülmesine Yönelik Yapılan Öneriler

Veri Toplanan Gruplar	Sosyo- kül. Alan	Ekon Alan	Politik Alan	Aile ile ilgili	Okulla İlgili	Diğer
İlköğretim öğrencileri	1	1		2		
Lise öğrencileri	1	1		1	2	
Okulu terk etmiş veya örgün eğitim dışına çıkmış öğrenciler				1		
İlköğretim öğretmenleri		1			1	
Lise Öğretmenleri	1	1		1	1	1
İlköğretim yöneticileri		1		1	2	
Lise yöneticileri	1	1		2	2	2
Denetmenler				1	1	
İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri	1			1	1	
Eğitim ile ilgilenen resmi yerel yöneticiler				1	1	
Belediye Başkanları	1				1	
İl/ilçe Müftüleri	2	1	1	1		
İmamlar	1					
Muhtarlar	1	1			1	
STK temsilcileri		1			1	
Veli Görüşleri					1	1
Toplam Görüş	10	9	1	12	15	4

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi çocukların okul terkinin önlemek amacıyla yapılan önerilerin başında ailevi, kişisel ve okula yönelik öneriler gelmektedir. Bunu ailelere ekonomik destek sağlama, aileleri ikna etme, rol modeller kullanma ve okulları aktif kılma, öğrenci başarısını ön plana çıkarma alanındaki öneriler izlenmektedir. Okulların öğrencilerin akademik başarılarını artırmaya yönelik önlemler alması okul terkinin azaltmada önemlidir. Ayrıca, kız çocuklarının, ergenlik dönemine girmesi, erken evlilik geleneği, çocukların fiziksel olarak büyümesi gibi sosyo-kültürel etmenlere yönelik önerilerin de önemli yer tuttuğu görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

“Köyde gelenlerimiz servisle geliyor. Serviste yalnız kızlar taşıyor. Servis şoförünün erkek olmasından sıkıntılar yaşandı. Şuanda servis şoförü karısıyla geliyor. Veliler bu şartla bizi servisle gönderiyorlar” (Liöğrn21).

“Boş vermişlikten kaynaklanan sorunlar var. Nasihat her yerde fayda vermiyor, kanuniliğin kullanılması gerekiyor. Devlet otoritesinin küçük yaşta evlilikten tutun her konuda kullanılması gerekiyor. Bu tür konularda dinin alet edilmemesi halkın bilinçlendirilmesi gerekir” (İlçm).

“Mayıs ayı içerisinde velileri okula davet ederek okulu gezdirme ve ikna etme politikası güdüyoruz. Meyli olan velileri bu şekilde kazanıyoruz. Yinede başlayıp bırakmak isteyen öğrenci ve velileriyle bire bir görüşmeler yaparak sorunun kaynağına inmeye çalışıyoruz” (Liyö3).

“Okula devamın sağlanması için birebir modellerin çocuklara ve ailelere gösterilmesi olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Veli ile bire bir görüşmelerde kesin fikirli velilerde bile kırılmalar olduğunu görüyoruz” (Liyö1).

“Üniversiteye gitmek istiyoruz, engelleri aşmak için elimizden geleni yapıyoruz. Ancak okul sayıları artırılmalı, öğrencilere burs verilmeli, ailelere eğitimin önemi kavratılmalı, onlara seminerler verilmeli, öğretmenlerin öğrencilerle iletişimleri daha iyi olmalıdır” (Liöğrn17).

“Öğrencilere elimizden gelen yardımı yapmaya çalışıyoruz, okula geldiği zaman öğretmenler onlara destek sağlıyor, özellikle kız çocuklarının okuması ve ekonomik özgürlüklerini ellerine almaları gereğini söylüyoruz. Kız çocuklarının özellikle okumaları gerektiğini söylüyoruz ve aileleri ikna etmeye çalışıyoruz” (İlköğrt16).

5. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar; çocukların okullulaşmasını engelleyen nedenler ve çocukları okulluştırmak için yapılan öneriler olmak üzere iki ana başlık altında düzenlenmiştir. Ayrıca çocukların okullulaşmasını engelleyen nedenler ve okullulaşmayı artırmak için yapılan önerilerde; sosyo-kültürel, ekonomik, politik, ailevi, okul, kişisel olmak üzere gruplandırılmıştır. Bu yaklaşımla elde edilen sonuçlar şöyle açıklanabilir.

Çocukların okullulaşmasının önündeki en büyük nedenin aile tutumları olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan tüm grup görüşlerinin geneline bakıldığında ailenin merkezde yer aldığı söylenebilir. Ailenin bu tutumunu büyük oranda içinde gelenek, görenek ve alışkanlıkları barındıran sosyo-kültürel etmenler desteklemektedir. Ancak gruplar bazında ayrıntıya inildiğinde farklılıkların olduğu görülmektedir. Okul yöneticileri ve öğretmenlere göre çocukların yeterince okullulaşmamanın en büyük nedeni aile olarak görülürken, Ailelere göre ekonomik sebepler gösterilmektedir. Din adamlarına göre halkın dini konularda bilgisiz olduğu ve eğitime ilişkin olumsuz tutumlarında dini kullandıkları belirtiliyor. Okula devam eden ve okulu terk eden öğrencilere göre ise derslerin zorlu-

ğu, başarısızlık korkusu ve ekonomik nedenler gelmektedir. Muhtarlar, yerel yöneticiler ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ise aşiretlerin, feodal yapının okullulaşmanın önünde en büyük engel oluşturduğunu belirtiyorlar. Araştırmaya katılan grupların hemen tamamına yakını çocukların okullulaşmamasının politik yaklaşımlarla ilgili olmadığını, politik nedenler belirtmeyerek göstermişlerdir. Ancak, kız erkek okullarının ayrı olmaması, başörtüsünün eğitimin her kademesinde serbest olmaması ve imam hatip ortaokul ve liselerinin sayısal olarak az olması çocukların okullulaşması önünde önemli engeller olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Diğer tarafta köylerde rol model özelliğini taşıyan kişilerin olmaması, televizyonlarda okul ortamlarının etik dışı lanse edilmesi de okullulaşmaya engel teşkil etmektedir.

Okulu terk ve devamsızlık nedenlerinin de hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Devamsızlıkta arkadaş gruplarının etkisi, başarısızlık, okulu, öğretmenleri ve dersleri sevmeme başta gelen nedenler olurken, okul terkinde yaşın büyümesi, biyolojik büyüme, ergenlik dönemine giriş ve erken evlilikler önemli nedenler olduğu belirlenmiştir. Öte yanda büyüyen çocuğu para kazanma aracı olarak görme anlayışı da çocuğun okulu terk ve devamsızlık yapmasına önemli bir neden olarak görülmektedir. Okula güvensizlik ve okulda kazanılan olumsuz davranış formları da aileler tarafından öne sürülen nedenlerdir. Tunç (2009), “Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri” adlı çalışmasında velilerin eğitimin bireysel getirilerinin farkında olmalarına karşın eğitimin tüm yönlerine ilişkin (toplumsal ve kültürel) bilinç ve algıdan yoksun olduğunu belirterek kız çocuklarının okula gidememelerini; ailelerde eğitim bilinci bulunmaması, ailelerin kendi inançlarına uygun eğitim imkânına sahip olmaması, çocuk okutma konusunda maddi imkânsızlıkların olması, geleneksel aile ve toplumsal yapısının kızların okumasına engel olası olarak belirlemiştir. Gürol ve Dilli (2007), “Zorunlu Eğitim Çağında Bulunan Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri” konulu çalışmalarında kız çocukların okula gidememe nedeni olarak; babalarının okula göndermemeleri, maddi imkânsızlıklar, kız çocukların evde üstlendikleri sorumluluklar, kız çocuklarının okula gitmesi için destek görmemesi, kız çocuklarının büyüdüğü ve evlenme yaşının yaklaştığı düşüncesi olarak sıralamaktadırlar. İlhan (1994) Van’da “Kadın Sorunları ve Bu Sorunların Eğitim Açısından İncelenmesi” konulu çalışmasında kız çocuklarının okula gidememe nedenleri konusunda benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Çocukların okullulaşmalarını artırmak amacıyla yapılan önerilere ilişkin katılımcı görüşlerine bakıldığında çocuğunu okula göndermeyen ailelerin ekonomik sebepler arkasına sığındıkları görülmektedir. Katılımcılara göre, çocuklarını okula göndermeyen ailelerin neden olarak gördüğü ekonomik durumun gerçekten önemli bir neden olmadığı vurgulanmaktadır. Böylece ailelerin ekonomik olarak desteklenmesi gerekir önerisi vurgulanan bir öneri olmamıştır. Din adamları ailelerin geleneksel anlamda dini bilgiye sahip oldukları ve bunun yanlış olduğu bu nedenle gerçek anlamda dini eğitim almaları gerektiğini önerirken, muhtarlar ve yerel yöneticiler aşiretlerin ve feodal yapının halk üzerindeki baskısının azaltılması gerektiğini önermektedirler. Okulu terk eden ve okula devam edemeyen öğrenciler, ailelerin çocukları para kazanma aracı olarak görmekten vazgeç-

meleri gerektiğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan okul yöneticileri ve öğretmenler ev ziyaretlerinin yapılması, ailelerin ikna edilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Taşımali ve YİBO'lar yerine her köyde okul yapmanın en sağlıklı çözüm olduğu tüm katılımcıların bulunduğu çözüm önerisi olmuştur.

Okula gelen öğrencinin devamsızlık yapmaması ve okulu terk etmemesi için okul ve öğretmenlere büyük görevler düştüğü katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bu konuda katılımcılar; okulu öğrencilere sevdirme, öğrencilere ilgi gösterme değer verme, onların başarılarını ön plana çıkarma konusunda okullara önerilerde buldukları belirlenmiştir. Ayrıca ailelerin ikna edilmesi sürecinde rol modellerden ve kanaat önderlerinde yardım alınması tüm katılımcılar tarafından yapılan ortak öneridir. Camilerde özellikle kız çocukların eğitiminin önemi konusunda vaazların yapılması ve medyada olumlu örneklerin gösterilmesi de yapılan önemli öneriler olmuştur. Merter (2007) “Kızların Okullaşması Açısından Bazı Avrupa Birliği Topluluğu Üyesi Ülkeler ve Asya Ülkelerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmasında, Avrupa Birliği Ülkeleri ve Asya Ülkeleri içerisinde ülkelerin gelişmişlik ve zenginlik düzeyi arttıkça kızların orta ve yüksek öğretimde okullaşma oranları ile kızların eğitimde geçirdikleri sürelerin de arttığını belirlemiştir. Öte yandan kız çocuklarının okullulaşma oranını artırmak için; Tunç (2009), Gürol ve Dilli (2007) ve İlhan (1994) benzer önerilerde bulunmuşlardır.

Elde edilen bu sonuçlara dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir.

- Okullar hakkında yanlış bilgi ve tutumlara sahip halkın okullara davet edilerek, okulların onlara tanıtılması ve güven duygusunun kazandırılması gerekir.
- Evler tek tek ziyaret edilerek ailelerle bire bir görüşülmeli ve aileleri ikna sürecinde olumlu imaja sahip rol modeller kullanılmalıdır.
- Okullarda ailelere yönelik eğitimler verilmeli, ailelerin her konuda bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır. Bu bilgiler onların hayatlarında olumlu etki yapan somut ve belirgin bilgiler olmalıdır. Aile elde ettiği bir avantajı eğitim yoluyla kazandığını bilmelidir.
- Çocukların okullulaşma oranlarının artırılmasını sağlamak amacıyla kitle iletişim araçlarından yararlanılmalı, televizyonlarda konu ile ilgili olumlu örnek programlar yapılmalıdır.
- Yöre halkının dine ve dindarlara itibarı fazladır. Bu nedenle camilerde din adamları çocukları okula göndermenin önemi konusunda halka vaaz vermelidir.
- Yatılı bölge okullarında ve taşımali sistemde çeşitli sorunların yaşandı ulaşılan önemli sonuçlardan olmuştur. Yöre halkı kendi köyünde okul istemektedir. Bu nedenle her köye okul yapılmalı, insan gücü ve teknik olarak desteklenmelidir.
- Mevsimlik işçi ailelerin il dışına çalışmaya gidecekleri mevsimlerde çocuklarını bırakacakları güvenli yurtlar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Aydın, G. ve Aksoy, H.H. (2004). Kız çocuklarının eğitimi. *Eğitim bilimleri enstitüsü eğitim yönetimi teftişi ekonomisi ve planlaması eğitimde reform dersi ödevi.*
- Bowling, A. (2002). Research methods in health: investigating health and health services. Philadelphia, PA: McGraw-Hill House.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2008). İlçelerin sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması.
- Fielding, N. (1996). *Qualitative interviewing. K.Punch (Ed.), Introduction to Social Research, (pp.166-167).* London: Sage.
- İlhan, A. (1994). *Van'da kadın sorunları ve bu sorunların eğitim açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürol, A. ve Dilli, C. (Eylül, 2007). Zorunlu eğitim çağında bulunan kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri (Şırnak ili örneği) XVI. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.* Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemleri. PegemA Yayınları.
- KSSGM. (2001). Kadınlara karşı her türlü ayırmacılığın önlenmesi sözleşmesi ihtiyari protocol. Ankara
- MEB. (2012). Eğitim istatistikleri. Web: gb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2011_2012.pdf. Erişim tarihi, Mayıs,2012
- MEB. (2011). <http://haydikizlarokula.meb.gov.tr/organizasyon.php>. Erişim tarihi. 10.05.2013.
- Merter, F. (2007). Kızların okullaşması açısından bazı Avrupa birliği topluluğu üyesi ülkeler ve Asya ülkelerinin karşılaştırılması. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16, .221-244.*
- Minichiello, V., Aroni, R., Timewell, E. & Alexander, L. (1990). In-dept interviewing: researching people. *K K.Punch (Ed.), Introduction to Social Research, (pp.166-167).* London: Sage.
- UNICEF. (2010). Dünya çocuklarının durumu. http://www.unicef.org/turkey/dn/_ge29.html Erişim tarihi. 10.05.2013.
- Tunç, A.İ. (2009). Kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri Van ili örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, VI(1), 237-269.*
- TÜİK. (2011). İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim Tarihi, 17.06 2012.
- Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2012). İstatistik Birimi, 2012. Eğitim istatistikleri.
- Şanlıurfa'nın Nüfusu. (2012). <http://sanliurfa.com/haber44278-sanliurfanin-yeni-nufusu.htm>. Erişim Tarihi, 10.05 2013.

Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası. (2012). <http://www.sutso.org.tr/dosyalar/> Erişim Tarihi, 17.06 2012.

Şanlıurfa Belediyesi. (2012). <http://www.sanlıurfa.bel.tr/> Erişim Tarihi, 17.06 2012.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Beşinci Baskı). Ankara: Seçkin Basımevi.

Yin, R. K. (2003). *Case study research. design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA.: Sage.

Not: Bu çalışma, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen “Özellikle Kız Çocuklarının Okullulaşma Oranının Artırılması Projesi” kapsamında Şanlıurfa’da gerçekleştirilmiştir.